

Witsnuitdolfijn

Lagenorhynchus albirostris

De witsnuitdolfijn is een middelgrote, tot 3 m lange, zwaar gebouwde dolfijn met een korte snuit. Afhankelijk van het licht lijkt hij grijs-wit of zwart-wit. De hoge, sterk gebogen rugvin is zwartachtig, net als de rug daaronder en daarvoor. Achter de rugvin bevindt zich een kenmerkend grijs-wit zadel. De flanken zijn bont: het voorste deel is zwart, de grijswitte baan erboven loopt van voor de rugvin naar achteren en gaat over in het grijswitte zadel en de witte buik. Achter het blaasgat zit vaak een lichte vlek, en er is een lichte oogring. Snuit en kin zijn wit of (gedeeltelijk) grijs. De borstvinnen zijn meestal zwart, evenals de staart, vaak met een fijne, witte vlekkening. Door dit opvallende zwart-witpatroon en de hoge rugvin worden de dieren wel eens voor orka's aangezien.

Witsnuitdolfijnen zwemmen graag even voor de boeg van schepen. Kenmerkend zijn de hoge, bijna verticale sprongen, waarbij ze met een plons in het water terugvallen. Ze leven meestal in kleine groepjes, maar kunnen zich verenigen tot scholen van honderden dieren, soms geassocieerd met witflankdolfijnen (DE BOER 1989, EVANS & SMEENK 2008A, HAASE 1987).

Voedsel

Het voedsel bestaat bijna uitsluitend uit vis, in de Noordzee voornamelijk uit kabeljauwachtigen, vooral wijting en kabeljauw (DAS ET AL. 2003, JANSEN ET AL. 2010, SMEENK & GAEMERS 1987).

Areaal

De witsnuitdolfijn is een soort van de koudere gematigde en subarctische wateren, die vooral voorkomt op en langs de randen van het continentale plat. De dieren komen vaak dicht onder de kust, bijvoorbeeld bij Schotland, maar mijden in de regel troebel water en ondiepe zandige kusten,

◀ Vermoedelijke verspreidingsgebied.
Probable range.

zoals in de zuidelijke en oostelijke Noordzee (CAMPHUYSEN 2005, REID ET AL. 2003). De soort komt voor in de noordelijke Atlantische Oceaan, van de Grand Banks en Newfoundland in het westen tot aan de Golf van Biskaje in het oosten, en tot in subarctische wateren bij Canada, Groenland en Spitsbergen (REEVES ET AL. 1999A). In de Noordzee is de witsnuitdolfijn de talrijkste walvisachtige na de bruinvis, met de grootste concentraties in het noorden en westen (EVANS & SMEENK 2008A, REID ET AL. 2003).

Voorkomen in Nederland

Gegevens tot 1946

Er zijn geen prehistorische vondsten bekend.

Tot aan het midden van de twintigste eeuw was de witsnuitdolfijn een zeldzame verschijning in Nederland. De eerste vermelding voor onze kustwateren betreft 'een dolfijn met witten snuit' die in juni 1851 driemaal, op verschillende dagen, voor Texel werd gezien. Opmerkelijk is dat in juli van dat jaar ook een exemplaar werd gevangen (of levend strandde) bij Oostende in België, gevolgd door een tweede aldaar in de winter van 1852 (VAN BEMMELEN 1864, VAN DEINSE 1931, VAN OORT 1918, DE SMET 1974).

Verder zijn uit deze periode in ons land tien vondsten bekend; enkele van deze dieren werden aanvankelijk

◀ Witsnuitdolfijnen.
Foto: Steve Geelhoed.
White-beaked dolphins.

Witsnuitdolfijn.
Foto: Steve Geelhoed.
White-beaked dolphin.

gerapporteerd als tuimelaar, maar later correct gedetermineerd (KOMPANJE 2001):

- 28 juni 1886: Vliehors (♂, 2,74 m; WEBER 1887);
- 18 december 1887: Den Helder (♀, 1,79 m; VAN DEINSE 1931, VAN OORT 1918);
- Eind maart 1893: Scheveningen, gevangen of levend gestrand (geslacht onbekend, 2,55 m); deze is door Van Deirse (1931) gepubliceerd als tuimelaar, maar door Kompanje (2001) aan de hand van een tekening van het verse dier (walvisarchief Naturalis) herkend als vrijwel zeker een witsnuitdolfijn;
- 4 mei 1904: Westernieland (♀, drachtig, ca. 2,8 m; VAN DEINSE 1946A);
- 8 februari 1918: Noordwijk, levend gestrand (♂, 2,75 m; VAN DEINSE 1931, VAN OORT 1918);
- 6 oktober 1929: De Koog, Texel (♂, 2,7 m; VAN DEINSE 1931);
- 5 december 1936: Terschelling, levend gestrand (♀, ca. 2,85 m; JONGENSJ 1937, VAN DEINSE 1946A);
- 21 januari 1941, twee dieren: Katwijk (♀, ca. 2,5 m) en Kijkduin (levend gestrand, ♂, ca. 2,6 m; CREUTZBERG 1941, VAN DEINSE 1946A, VAN UTRECHT & HUSSON 1968);
- 8 augustus 1941: Van Ewijcksluis, tussen de Anna Paulownapolder en het Balgzand, verdronken in een paling-fuik (♂, 2,55 m; VAN DEINSE 1946A).

Verwey (1975) noemt terloops twee waarnemingen in het Marsdiep: één dier op 26 februari 1933 en één of twee op 16 maart 1935, maar zonder details. De groepen dolfijnen in het Marsdiep in 1924, 1928 en 1929, waarvan de eerste door Harmer (1925, 1927) zijn vermeld als witsnuitdolfijnen, waren tuimelaars. Het is niet goed te beoordelen hoe volledig de strandingsgegevens zijn, doordat herkenning op het strand niet altijd gemakkelijk is, zeker niet bij kadavers in staat van ontbinding. Bovendien kende men in die tijd de verschillende soorten dolfijnen nog niet goed. Het is mogelijk dat zich onder de slecht gedocumenteerde en door Kompanje (2001) als twijfelachtig beschouwde tuimelaars van de Nederlandse kust nog enkele witsnuitdolfijnen hebben bevonden. Er zijn echter geen aanwijzin-

gen dat de soort in deze periode algemeen voorkwam in onze wateren. Wel is duidelijk dat zij af en toe in de zuidelijke Noordzee verscheen, tot dicht onder de kust.

Periode 1946-1969

Met 20 gedocumenteerde strandingen in dit tijdvak lijkt er sprake te zijn van een toename van de witsnuitdolfijn in onze wateren (BAKKER & SMEENK 1987, 1990, KINZE ET AL. 1997). Kompanje (2001) voegt hieraan nog een aanvankelijk ongedetermineerde dolfijn toe, gevonden op 17 juli 1963, maar beschrijft geen duidelijke kenmerken; deze is hier niet meegeteld. Van de 20 strandingen vielen er 16 in de jaren 1960-1969, waarvan drie tegelijk op Texel aan het Eierlandsche Gat op 5 mei, en nog één drijvend in dit zeegat op 21 mei 1964; al deze dieren waren vrouwtjes en nage-noeg even groot: 2,59-2,64 m (VAN BREE & NIJSSEN 1964, VAN DEINSE 1966). Hierbij moet men bedenken dat de witsnuitdolfijn langzamerhand beter werd herkend en er daardoor misschien minder exemplaren voor tuimelaars werden aangezien. Het gaat te ver om hier alle gevallen afzonderlijk te noemen. Van de 17 dieren waarvan het geslacht werd vastgesteld, waren er 12 vrouwtjes en vijf mannetjes, beide geslachten gemiddeld 2,5 m; één vrouwtje was lacterend (29 juni 1968, Terschelling, vrijwel zeker bijvangst, 2,62 m; ANONYMUS 1969). Ten minste vijf dieren kwamen levend op de kust.

Daarnaast zijn er uit deze periode twee waarnemingen bekend: november 1958 voor IJmuiden (VAN BREE & NIJSSEN 1964) en 23 november 1968 bij Het Zwin, op de grens met België.

Drie dieren werden door vissers aangeland, waarvan één met zekerheid afkomstig uit Nederlandse wateren: een drachtig vrouwtje (2,64 m), gevangen eind november 1958 ten zuiden van de Doggersbank, circa 52°34'NB 04°30'OL (VAN BREE & NIJSSEN 1964).

Periode 1970-1988

In deze jaren nam het aantal strandingen verder toe. Er werden 64 vondsten bekend (waaronder de vangst van een

verzwakt dier en een drijvend kadaver bij Vlieland, zie onder), een in 1973 opgeviste schedel en 12 ongedetermineerde dolfinnen niet meegerekend. Hiervan vielen er 17 in de jaren 1970-1979, tegen 47 in 1980-1988. Driemaal strandden twee dieren (vrijwel) tegelijk: op 28 november 1974 bij Egmond (2 ♀♀; HUSSON & VAN BREE 1976); op 15/16 juni 1981 op Ameland (♂ en ♀; SMEENK 1986) en op 18 december 1986 bij Zandvoort (2 ♀♀, allebei met grotendeels donkere snuit). Deze laatste waren vrijwel zeker bijvangsten: één van hen had een nylon lijn om de staart (SMEENK 1989). Ook enkele andere waren verwickeld in resten van nylon netten en betroffen waarschijnlijk bijvangsten. Van 50 exemplaren werd het geslacht bepaald: 32 vrouwtjes en 18 mannetjes, de volwassen vrouwtjes gemiddeld iets groter dan de mannetjes (ca. 2,5 resp. 2,4 m). In tegenstelling tot de voorgaande periode waren er drie jonge dieren ($\leq 1,8$ m) bij. Ten minste drie dieren kwamen levend op de kust, alle in 1982; één ervan was zodanig verzwakt, dat het met de hand kon worden gevangen (29 juli 1982, Zandvoort, ♀, ca. 2,8 m; SMEENK 1986). Er waren twee drachtige vrouwtjes: 12 januari 1978, Terschelling (2,51 m, foetus 56 cm; Van Bree & Smeenk 1982) en 4 mei 1985, Noordwijk (2,71 m, foetus 75 cm; SMEENK 1989).

Zes exemplaren werden door vissers aangevoerd (een op 13 december 1983 bij Vlieland opgevisst kadaver gerekend als stranding), waarvan één met zekerheid uit Nederlandse wateren: 4/5 februari 1987, gevangen op ongeveer 70 km ten westen van Texel (53°07'NB 03°44'OL; ♂, 2,22 m).

Met het begin van de systematische tellingen van zeevogels in de jaren 1980 (REID & CAMPHUYSEN 1998) stroomden al snel ook waarnemingen binnen van witsnuitdolfijnen in het Nederlandse deel van de Noordzee, tot aan de Doggersbank (BAPTIST 1987, CAMPHUYSEN 2005). In 1981 waren er twee waarnemingen (vijf dieren); in 1982 één (1 ex). Op 11 december 1984 werd een gemengde groep van circa 40 witsnuitdolfijnen en circa 80 witflankdolfijnen gezien bij productieplatform K7 FA-I (53°34'NB 03°18'OL), ca. 100 km ten noordwesten van Den Helder (HAASE 1987). In 1985 waren er 12 waarnemingen (39 dieren), in 1986: 17 (65 dieren), in 1987: 10 (112 dieren) en in 1988: 12 waarnemingen (61 dieren). Behalve de bovengenoemde gemengde groep witsnuit- en witflankdolfijnen, telden de grotere groepen respectievelijk circa 12 (3 mei 1986, Terschellingbank), 22 (30 mei 1986, Botneygronden), 80 (2 juni 1987, 53°85'NB 03°13'OL) en 20 dieren (1 augustus 1988, Doggersbank). De Rijkspolitie te Water rapporteerde op 9 juni 1985 een school van ongeveer 100 dolfinnen op circa 8 km ten noorden van Terschelling, maar een beschrijving ontbrak (walvisarchieef Naturalis). Het aantal gevallen weerspiegelt echter vooral de waarnemingsinspanning, niet de jaarlijkse variatie in voorkomen. Ook langs de kust werden verscheidene waarnemingen gedaan, zij het niet altijd voldoende gedocumenteerd. De witsnuitdolfijnen die op 26-28 juli 1982 vlak onder de kust verschenen op verschillende plaatsen tussen Scheveningen en Callantssoog, werden aangezien voor orka's en veroorzaakten een zodanige paniek, dat politie en reddingsbrigades de zwemmers op deze warme dagen uit het water riepen. In die dagen werd ook de verzwakte witsnuitdolfijn bij Zandvoort gevangen en strandde er een levend dier op Texel. Al deze gegevens

wijzen op een onregelmatig, bijna invasieachtig voorkomen van witsnuitdolfijnen in onze omgeving, met de grootste aantallen in de wintermaanden.

Periode 1989-2012

De strandingsfrequentie nam in deze periode verder toe; er werden in deze jaren 127 witsnuitdolfijnen geregistreerd. Verscheidene dieren zijn echter zeer onvolledig gedocumenteerd en in veel gevallen, vooral van in ontbinding verkerende exemplaren, kon de determinatie niet worden geverifieerd (walvisstrandings.nl). De vondsten van skeletdelen zijn hier niet meegerekend. Er werden 75 vondsten genoteerd in 1989-1999 (gemiddeld 6,8 per jaar) tegen 52 in 2000-2012 (4,0 per jaar). Van 80 dieren werd het geslacht bepaald: 50 vrouwtjes tegen 30 mannetjes. Vrouwtjes waren gemiddeld weer iets groter dan mannetjes (ca. 2,4 resp. 2,3 m). Er werden 16 jonge dieren gevonden van $\leq 1,80$ (1 \times 1,81) m. De vondsten vielen in alle maanden van het jaar, met de kleinste aantallen in augustus-oktober (zie fig. B).

Ten minste 19 dieren strandden levend. Opmerkelijk waren de strandingen van vijf witsnuitdolfijnen op Texel, Vlieland en Terschelling tussen 24 januari en 2 februari 1990, voorafgaand aan en tijdens een zware storm (vier ♀♀, 2,39-2,61 m, en een onvolgroeid ♂, 2,12 m; SMEENK 1995, SMEENK & ADDINK 1990). Op 8 april 1992 strandden op Ameland vier dieren tegelijk; drie daarvan leefden nog en werden teruggezet in zee. Het geslacht van deze drie is niet bepaald, het dode dier was eveneens een onvolgroeid mannetje (2,16 m; SMEENK 1995). Op 6 januari 2000 strandden in de Waddenzee bij Noordpolderzijl twee dieren, geslacht onbekend; ook deze werden weer teruggezet (CAMPHUYSEN ET AL. 2008).

Drachtige vrouwtjes werden gevonden op 28 februari 1993, drijvend in het Marsdiep (2,40 m, foetus 75 cm); 24 januari 1995, Texel (levend gestrand, 2,53 m); 11 juli 1996, Schiermonnikoog (2,47 m, foetus ca. 125 cm; SMEENK 2003); en 23 november 2001, Langevelderslag (2,28 m, foetus 28 cm; CAMPHUYSEN ET AL. 2008). Twee vrouwtjes waren lacterend: 23 december 1999, Balgzand (levend gestrand, 2,51 m;

▲ Witsnuitdolfijn.
Foto: Peter G.H. Evans/
Sea Watch Foundation.
White-beaked dolphin.

Figuur A

Gedateerde strandingen en vangsten van witsnuitdolfijnen per maand, 1886-2014 ($n=221$). *Dated strandings and catches of white-beaked dolphins per month, 1886-2014 ($n=221$).*

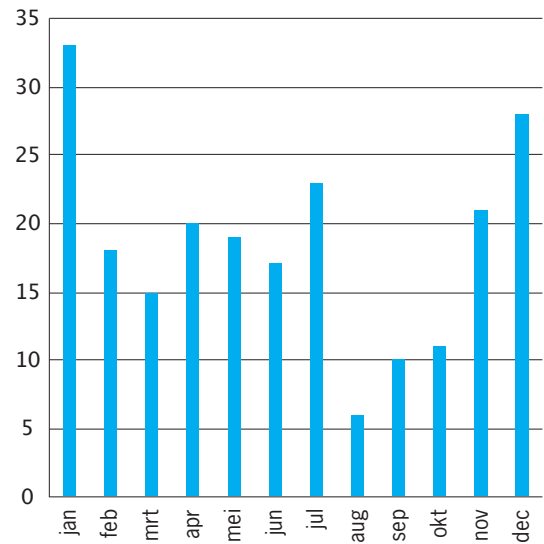
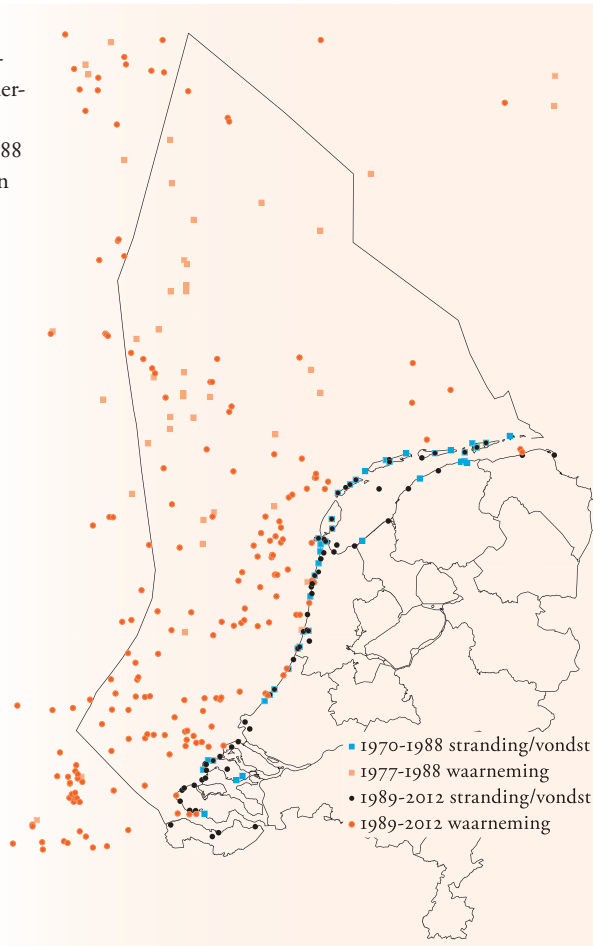
CAMPHUYSEN ET AL. 2008) en 27 december 2009, Ameland, levend gestrand (2,46 m), samen met een dood gevonden jong vrouwtje (1,76 m; KEIJL & CREMERS 2010). Er is één opgave van een verzamelde tand van een 'moeder en jong' op 1 juli 1994, niet nader gedocumenteerd en hier geteld als één stranding (walvisstrandingen.nl).

Wat betreft de levend waargenomen witsnuitdolfijnen, ging het in de periode 1989-2008 (gerichte tellingen en incidentele waarnemingen) om gemiddeld bijna 11 (hoogste aantal 36) meldingen en 90 (hoogste aantal ca. 450) dieren per jaar. Veruit de grootste groepen werden begin jaren 1990 gemeld in de winter (december-maart: negen groepen van meer dan 25 dieren, met uitschieters tot 250 per waarneming). In 1999-2002 werden vijfmaal groepjes van meer dan 25 exemplaren (maximaal ca. 50: GRONERT 1999) gezien in de maanden januari-april, en eenmaal in juni. Op 16 mei 2005 zwom er een groep van ongeveer 40 witsnuitdolfijnen voor Scheveningen. Al deze waarnemingen werden door sportvissers gedaan. In de laatste jaren werden nog bij hoge uitzondering groepjes van meer dan tien dieren gezien; over 2009-2012 werden slechts 16 waarnemingen (43 exemplaren) bekend. Deze afname lijkt niet het gevolg van een verminderde waarnemingsinspanning, daar zij zowel in de toevallige waarnemingen als in de systematische tellingen is gevonden.

Ook het aantal strandingen is afgenomen, van gemiddeld 6,7 per jaar in 1989-2005 tot 2,1 per jaar in 2006-2012.

Waarnemingen van witsnuitdolfijnen in en nabij het Nederlandse deel van de Noordzee ($51-55^{\circ}\text{NB } 2-7^{\circ}\text{OL}$) in 1977-1988 en 1989-2012, en strandingen in 1970-1988 en 1989-2012. *Sightings and strandings of white-beaked dolphins in and near the Dutch section of the North Sea ($51-55^{\circ}\text{N } 2-7^{\circ}\text{E}$) in 1977-1988 and 1989-2012, and strandings in 1970-1988 and 1989-2012.*

Dit alles wijst erop dat de aantallen witsnuitdolfijnen in Nederlandse wateren sterk teruglopen.

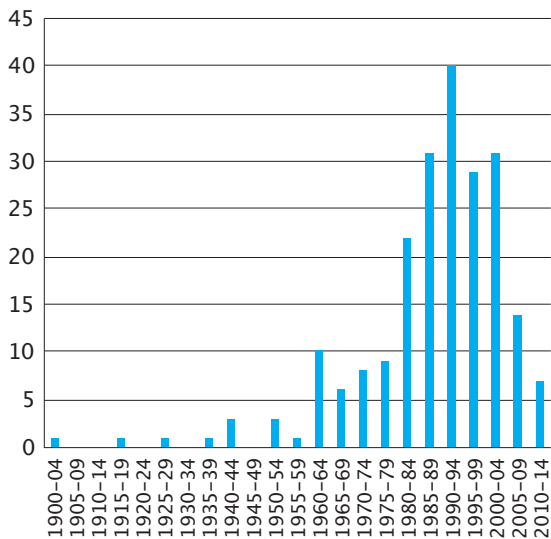
Na 2012

Na 2012 zijn er geen strandingen van witsnuitdolfijnen meer gemeld, afgezien van de vondst van een onderkaak bij Petten in 2014 (walvisstrandingen.nl).

De volgende betrouwbare waarnemingen zijn gemeld: 9 februari 2013, enkele witsnuitdolfijnen bij Camperduin; 21 april 2013, één dier op het Friese Front; 28 juni 2014, vijf dieren gefotografeerd vanaf een jacht voor de Zuid-Hollandse kust; 20 juni 2015, opnieuw twee exemplaren voor Zuid-Holland; en 1 november 2015, drie witsnuitdolfijnen bij de monding van de Westerschelde. Andere waarnemingen kunnen niet worden bevestigd door goede beschrijvingen of foto's. Tijdens bruinvistellingen in het gebied rond de Doggersbank wordt de witsnuitdolfijn de laatste jaren nog maar zelden opgemerkt.

Het is opvallend dat het aantal vrouwtjes in de strandingen overheerst. Over de gehele periode 1886-2012 is van 155 dieren het geslacht bepaald: 98 vrouwtjes tegenover 57 mannetjes. Duitse gegevens vermelden 18 vrouwtjes tegenover acht mannetjes (U. SIEBERT IN LITT. 2014), een eerdere Deense opgave geeft 12 vrouwtjes tegenover vijf mannetjes (KINZE ET AL. 1998). Ook op de Britse Eilanden wordt een overwicht aan vrouwtjes gevonden (EVANS & SMEENK 2008A). Kennelijk blijven volwassen mannetjes veelal verder uit de kust dan vrouwtjes (met jongen).

Strandingen komen voor in alle maanden van het jaar, met een duidelijke piek in december-januari, en met de laagste aantallen in augustus-oktober (fig. A). Dit komt enigszins overeen met de waarnemingen op zee in deze periode door de European Seabirds At Sea Database Group, maar interpretatie daarvan is niet gemakkelijk. In het noorden van het Nederlandse deel van de Noordzee ligt de waarnemingsinspanning (het aantal vaaruren) veel hoger dan elders. Ten noorden van 54°NB vertonen de waarnemingen een duidelijke piek in de maanden juni-juli, een dal in augustus-september en een minder opvallende piek in herfst en winter; verder naar het zuiden is het beeld minder duidelijke.

lijk en vervalt de zomerpiek. Naast deze tellingen werden er in deze periode ook geregeld groepjes witsnuitdolfijnen gezien vanaf jachten, bootjes met hengelaars en andere schepen.

Veranderingen en oorzaken

Nadat het aantal strandingen van de gewone dolfijn in Nederland tussen 1950 en 1960 sterk was afgenomen, in de jaren daarna gevolgd door het verdwijnen van de tuimelaar (BAKKER & SMEENK 1987, 1990, CAMPHUYSEN & PEET 2006), verscheen, na enkele strandingen in de jaren 1940 en 1950, vanaf 1960 de witsnuitdolfijn bijna jaarlijks op het toneel. Tussen 1960 en 1970 spoelden er hooguit enkele dieren per jaar aan, in 1980-1989 was dit gemiddeld 5,3 en in 1990-1999 zelfs 6,9, om in 2000-2012 weer te dalen tot 4,0 per jaar (fig. B). Er waren enkele jaren met tien of meer gemelde dieren: 1986 (11), 1990 (13), 1993 (11), 1996 (12) en 2000 (10). Ook Duitsland zag een toename van strandingen na 1980 (KINZE ET AL. 1997) en België na 1990 (VAN GOMPEL & DE MAESENEER 2003B). Dit viel samen met een stijging van waarnemingen in de zuidelijke Noordzee, vooral in de wintermaanden, zowel tijdens systematische tellingen (archieven IMARES, NIOZ, Rijkswaterstaat; BAPTIST 1987, CAMPHUYSEN 2005, CAMPHUYSEN & PEET 2006) als gemeld door toevallige waarnemers zoals sport vissers (onder anderen BAPTIST 1992). Na 2005 namen de aantallen waarnemingen en ook strandingen (2006-2012: 2,1 twee per jaar) sterk af, en het is dan ook aannemelijk dat de toename na 1980 een beeld geeft van de werkelijke situatie en niet alleen werd veroorzaakt door het opbloeien van systematische tellingen van zeevogels en zeezoogdieren op volle zee.

Gewone dolfijn en tuimelaar (en gestreepte dolfijn) zijn soorten van tropische en warm-gematigde klimaatzones, die in de oostelijke Atlantische Oceaan hun noordgrens bereiken in Franse, Ierse en Britse wateren. De witsnuitdolfijn is, evenals de witflankdolfijn, een soort van koudere zeeën en komt algemeen voor rond Schotland, IJsland en Noorwegen. De gewone dolfijn wordt ten westen van de Britse Eilanden vooral gezien in water met een zometemperatuur van $>13^{\circ}\text{C}$, de witsnuitdolfijn in koeler water, van $<13^{\circ}\text{C}$ (MACLEOD ET AL. 2008), al is het water in de zuido-

lijke Noordzee 's zomers uiteraard warmer. De noordelijkste populatie tuimelaars leeft thans aan de noordoostkust van Schotland en komt daar samen voor met de witsnuitdolfijn. De Noordzee ligt hiermee op de noordgrens van het areaal van gewone dolfijn en tuimelaar en op de zuidgrens van dat van de witsnuitdolfijn. Areaalgrenzen zijn in de regel dynamisch: kleine veranderingen in ecologische omstandigheden kunnen leiden tot plotselinge en aanzienlijke verschuivingen. In het geval van deze drie soorten ligt het voor de hand om het verschijnen in en weer verdwijnen uit de (zuidelijke) Noordzee in eerste instantie in verband te brengen met veranderingen in klimaat (zeewatertemperatuur, zeestromingen) en daarmee samenhangende veranderingen in voedselaanbod.

De gewone dolfijn kwam de Noordzee binnen in de jaren 1920-1940, een periode waarin de gemiddelde zeewatertemperatuur op onze breedte toenam. Waarschijnlijk was dit vooral het gevolg van het afnemen van de overheersende westenwinden en een sterkere instroom van warmer Atlantisch water in Het Kanaal en de Noordzee. Deze situatie veranderde in de jaren 1960, toen het water weer kouder werd (CUSHING 1982, EVANS 1990). Met die afkoeling nam de stand van kabeljauwachtigen (kabeljauw, schelvis, wijting) in de Noordzee en aangrenzende wateren plotseling sterk toe; dit wordt door Cushing (1982) beschreven als de 'gadoid outburst'. Kabeljauwachtigen vormen het hoofdvoedsel van de witsnuitdolfijn in de Noordzee en het is dan ook denkbaar dat de toename van deze vissoorten een belangrijke factor is geweest in de areaaluitbreiding van deze dolfijn in zuidelijke richting. Aanvankelijk vond het merendeel van de strandingen in Nederland plaats in de noordelijke helft van het land (KINZE ET AL. 1997), wat de noordelijke herkomst van de dieren illustreert. Ook de waarnemingen tonen de steeds verdergaande uitbreiding van het areaal in het zuiden van de Noordzee aan, vanaf de jaren 1990 ook tot in Belgische wateren. De veronderstelling dat de witsnuitdolfijn hier de plaats van de tuimelaar heeft ingenomen (VAN GOMPEL & DE MAESENEER 2003B), is echter een onjuiste voorstelling van zaken. Dat het verdwijnen van de tuimelaar in de jaren 1960 vestiging van de witsnuitdolfijn kan hebben vergemakkelijkt, is zeer speculatief; daarvoor is het voorkomen van laatstgenoemde soort te onregelmatig. Hoewel het voedsel van deze twee dolfijnsoorten overlapt (SANTOS ET AL. 2001A), prefereren ze een verschillende omgeving: de tuimelaar kustwateren en getijdegebieden, de witsnuitdolfijn open zee. In tegenstelling tot de tuimelaar begeeft de witsnuitdolfijn zich niet dikwijls vlak onder de kust. Is dit wel het geval, dan komen ze soms in moeilijkheden (SMEENK & ADDINK 1990; zie de groepsstrandings in 1964, 1990, 1992 en 2000, de moeder met jong in 2009, en de kennelijk gedesoriënteerde groep in 1982). Bij de tuimelaar komen zulke 'ongelukken' niet voor. Ten slotte is het opvallend dat de witsnuitdolfijn in de zuidelijke Noordzee aanwezig bleef, ook nadat de stand van kabeljauwachtigen weer was afgenomen (ARMSTRONG & HALL 1987); pas na 2005 begonnen de aantallen in onze wateren terug te lopen.

Bedreigingen en bescherming

Witsnuitdolfijnen komen soms om als bijvangst in de visserij, maar er zijn geen aanwijzingen dat het om grote

Figuur B

Vondsten van witsnuitdolfijnen in perioden van vijf jaar, 1900-2014 (n=218). *Finds of white-beaked dolphins in periods of five years, 1900-2014 (n=218).*

aantallen gaat (EVANS & SMEENK 2008A). De soort is, in tegenstelling tot bruinvis en tuimelaar, niet opgenomen in de Rode Lijst van bedreigde zoogdieren in Nederland. Een effectieve bescherming is ook moeilijk te verwezenlijken, daar de oorzaken van toe- en afname van de witsnuitdolfijn in de zuidelijke Noordzee buiten onze directe invloed liggen.

Kees (C.J.) Camphuysen & Chris Smeenk

SUMMARY

White-beaked dolphin *Lagenorhynchus albirostris*

Until the middle of the 20th century, the white-beaked dolphin was known from few and irregular strandings and by-catches, and some poorly documented sightings in

Dutch waters. The frequency of strandings increased during the 1960s and notably in the 1980s and 1990s, but declined again after 2005. In the 1960s and 1970s, at most a few animals per year were found; this rose to an average of about 5.3 per year in the 1980s and even 6.9 in the 1990s, after which it decreased again to 2.1 per year in 2006-2012. There is a strong preponderance of females among the adult animals stranded, with 57 males against 98 females among the animals of known sex. Sightings too, became frequent in the 1980s and 1990s, gradually extending further into the southern North Sea, all the way into Belgian waters; they declined again in the early 21st century. White-beaked dolphins were seen during ship-based and aerial surveys of seabirds, but also by sports fishermen and other seafarers. Between 1981 and 1984, the number of sightings was low (average 2.0, corresponding to 13.0 animals per year), but this increased markedly in the late 1980s (average 12.8, corresponding to 69.3 animals per year) and stabilized between 1989 and 2008 (average 10.8, max. 36 sightings, corresponding to 89.5, max. 450 animals per year). Although it is impossible to correct these figures for observer effort, it is evident that both strandings and sightings declined during the first decade of the 21st century, particularly after 2005. White-beaked dolphins strongly increased in Dutch waters after the 1960s and 1970s, when common dolphins and bottle-nosed dolphins had virtually disappeared. Changes in seawater temperature and related ecological conditions are thought to lie at the base of these shifts in the occurrence of dolphin species in the southern North Sea. The white-beaked dolphin appears to have extended its range southward into the Southern Bight during the period of cooling and an associated increase of stocks of gadoid fish during the 1960s. At present, it seems to be on the decline again.

▼
Een groep witsnuitdolfijnen in jachtformatie in de Noordzee.
Foto: Henk J.M. Baptist.
A group of white-beaked dolphins in hunting formation in the North Sea.

